אֲבָל מֵהַאי גִּיסָא וּמֵהַאי גִּיסָא – מהצדדים האחרים של המזבח שאינם כנגד הפתח, אֵימָא לֹא – אין לקחת משם גחלים, ועל אף שהם מצדו המערבי של המזבח. מסיקה הגמרא: צְרִיכָא – אכן נצרכים שני הדינים, ללמד שיש לקחת ממזבח החיצון, וכל צדו המערבי כשר ללקיחת גחלים לקטורת.

הגמרא חוזרת לדון בשיטת רבי מאיר שהיתה מערכה עבור האיברים והפדרים שלא התעכלו בערב: אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר מְשׁוּם רַבִּי קַפָּרָא, אוֹמֵר הָיָה רַבִּי מֵאִיר, אֵיבְרֵי עוֹלָה שֶׁנִּתּוֹתְרוּ [–שנותרו] מחמת שלא התעכלו, עוֹשֶׂה לָהֶן מַעֲרָכָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ וְסוֹדְרָן על גביה, וַאֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת.

הרי שבר קפרא חידש שני דברים בדעת רבי מאיר: א. שעושים מערכה נפרדת לאיברים שנותרו מאתמול. ב. גם בשבת היו עושים מערכה זו לאיברים שנותרו מתמיד של ערב שבת.

הגמרא דנה בחידושו של בר קפרא. מקשה הגמרא: מַאי קָא מַשְׁמַע לָן בר קפרא בחידושו הראשון, שרבי מאיר סובר שעשו מערכה נפרדת לאיברים שנותרו מהערב, והרי תָּנִינָא במשנה (לעיל מג:) דין זה, 'בְּכָל יוֹם הָיוּ שָׁם אַרְבַּע מַעֲרָכוֹת וכו' דברי רבי מאיר', והתנאי בברייתא (לעיל מה.) שאחת מהמערכות היתה לצורך איברים שלא התעכלו בערב, ומה הוסיף בר קפרא על דבריו. מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּי אָבִין, לֹא נִצְרְכָה – לא הוצרך בר קפרא לומר את דבריו, אֶלָּא לְהוֹסִיף לשיטת רבי מאיר שאף אם נותרו איברים פְּסוּלִין, אם דינם הוא שאם עלו לא ירדו, עושה להם מערכה נפרדת ומקריבם, ואין אומרים שדין עשיית מערכה לאיברים שנותרו היא רק באיברים כשרים.

ומוסיף רבי אבין: וְאַף לאיברים פסולים, עושים מערכה נפרדת דָּוְקָא שֶׁמָּשְׁלָה בָּהֶן הָאוּר – אם אחזה בהם האש מאתמול ונעשו 'לחמו של מזבח', אלא שלא התעכלו דיים, אֲבָל אִם לֹא מָשְׁלָה בָּהֶן הָאוּר מאתמול, לֹא עושים להם מערכה נפרדת, אלא מסדרן על גבי המערכה הגדולה.

מוסיפה הגמרא: אִיבָּא דְּאָמְרֵי, אֶחָד איברים כְּשֵׁירִין וְאֶחָד איברים פְּסוּלִין, אִי מָשְׁלָה בָּהֶן הָאוּר, אִין – עושה להם מערכה בפני עצמה. וְאִי לֹא משלה בהם האור, לֹא עושה להם מערכה בפני עצמה.

הגמרא דנה בחידוש השני של בר קפרא. שואלת הגמרא: מה חידש בר קפרא כשאמר וַאֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת, והרי תָּנִינָא במשנה (לעיל מג:) בדברי רבי מאיר, 'וְהַיּוֹם חָמֵשׁ'. והיינו, שגם ביום הכפורים השוה לשבת סדרו מערכה עבור האיברים שנותרו מערב יום הכפורים, ומה הוסיף בר קפרא על דבריו. משיבה הגמרא: אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב, אֵיצְטְרִיךְ – בר קפרא הוצרך לומר 'ואפילו בשבת', משום שאם לא היה אומר כן, דְּלָמָא הַיְינוּ דְּעָתָךְ אֲמִינָא – היה עולה בדעתך לומר, דְּהָנֵי מִילֵּי, שעושים מערכה ביום הכפורים לאיברים שנותרו מערב יום הכפורים, הוא רק הֵיכָא [–באופן] דְּחָל יוֹם הַכִּפּוּרִים לִהְיוֹת אַחַר הַשַּׁבָּת – ביום ראשון, שדווקא באופן זה הקטרת האיברים שנותרו משבת מותרת, משום דְּחֻלְבֵי שַׁבָּת קְרֵבִין בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, אֲבָל אם חל יום הכפורים בְּאֶמְצַע שַׁבָּת – באמצע השבוע לֹא היו מסדרים מערכה נפרדת לצורך האיברים כיון שאין להקטירם ביום הכפורים, וכמו כן אין מסדרים בשבת מערכה להקטיר עליה איברים שנותרו מערב שבת. קָא מַשְׁמַע לָן, שגם בשבת עושים מערכה נפרדת לאיברים שנותרו מערב שבת.

אָמַר רָבָא, מַאן דַּאי דְּלֵא חָיֵישׁ לְקַמְחֵיהּ – מי הוא זה שאינו חושש לקמח שהוא טוחן, לראות האם הוא מוציא קמח או סובין. כלומר, אינו משגיח על הדיבור שמוציא מפיו. כלומר, רבא תמה על דברי המקשן שהקשה על בר קפרא ממה שנאמר במשנה 'והיום חמש', הָא בְּכָל יוֹם תְּנַן – הרי רבי מאיר אמר בפירוש במשנה 'בכל יום היו שם ארבע מערכות', והיינו, שכל יום היתה מערכה נפרדת לצורך איברים שנותרו, ואף שבת בכלל. מסיקה הגמרא: קַשְׁיָא – אכן קושיא היא.

הגמרא מביאה שיטה נוספת בדין הקרבת איברים שנותרו מערב שבת: וּפְלִינָא בר קפרא ורבא הסוברים שאף בשבת עושים מערכה נפרדת לאיברים שנותרו מאתמול, על שיטתו דְּרַב הוּנָא, דְּאָמַר תְּחִילָּתוֹ של הקרבת התמיד, דהיינו שחיטתו והקרבתו דִּוחָה את השבת, אבל סופו של הקרבת התמיד, דהיינו הקרבת אבריו שנותרו מערב שבת, אֵינוֹ דּוֹחֶה את השבת, ומה שנאמר במשנה שבכל יום היו ארבע מערכות, היינו בכל יום מלבד שבת. הרי שרב הונא סובר שהקטרת איברי תמיד של ערב שבת אינה דוחה שבת, ושלא כשיטת בר קפרא ורבא.

הגמרא מפרשת את דברי רב הונא: גּוּפָא, אָמַר רַב הוּנָא, תָּמִיד תְּחִילָּתוֹ דּוֹחֶה סוֹפוֹ אֵינוֹ דּוֹחֶה. שואלת הגמרא: מַאי – לענין מה אמר רב הונא 'סופו אינו דוחה'. משיבה הגמרא: רַב חִסְדָּא אָמַר, כוונת רב הונא היא, שסופו דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת וְאֵינוֹ דּוֹחֶה אֶת הַטּוּמְאָה – אינו נעשה בטומאה. וכך מתפרשים דברי רב הונא, תחילתו, דהיינו שחיטתו וזריקת דמו, דוחה את הטומאה. אבל סופו, דהיינו הקטרת איבריו, אינם דוחים את הטומאה. אמנם שבת נדחית גם מפני הקרבת איברי העולה. (ורבא) [וְרַבָּה] אָמַר, סופו דּוֹחֶה אֶת הַטּוּמְאָה, וְאֵינוֹ דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת – אם נשחט בערב שבת, אין האיברים שנותרו קריבים בשבת. וכך מתפרשים דברי רב הונא, תחילתו, דהיינו תמיד של שבת, שחיטתו וזריקת דמו והקטרתו, דוחה את השבת. אבל סופו, דהיינו הקטרת איברים שנותרו מערב שבת, אינם דוחים את השבת. אמנם טומאה נדחית גם מפני הקרבת איברי העולה שנותרו.

הגמרא דנה בביאורים שנאמרו בדברי רב הונא: אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי (לרבא) [לְרַבָּה], לְדִידָךְ – לדבריך קַשְׁיָא, וּלְדברי רַב חִסְדָּא קַשְׁיָא. ומכאר אביי את דבריו: לְדִידָךְ קַשְׁיָא, מַאי שְׁנָא – מדוע כאן, בטומאה, אתה סובר שנדחית מחמת הקטרת איברים, משום דִּכְתִיב בה (במדבר כט ב) 'תַּעֲשׂוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ', ונלמד מכך שנעשה וַאֲפִילּוּ בְּטוּמְאָה, אם כן, לענין שַׁבָּת נָמֵי, יש לדרוש, 'בְּמוֹעֲדוֹ', וַאֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת. וְכן לְרַב חִסְדָּא קַשְׁיָא, מַאי שְׁנָא שַׁבָּת שנדחית, משום דִּכְתִיב 'בְּמוֹעֲדוֹ', והיינו אֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת, אם כן, לענין טוּמְאָה נָמֵי יש לדרוש, 'בְּמוֹעֲדוֹ', וַאֲפִילּוּ בְּטוּמְאָה.

אָמַר לֵיהּ – תירץ רבה לאביי, לֹא לְדִידִי קַשְׁיָא, וְלֹא לְרַב חִסְדָּא קַשְׁיָא. ומכאר רבה את דבריו: לְדִידִי לֹא קַשְׁיָא, ביון שיש להשוות את דין סופו של התמיד כְּתְחִילָּתוֹ, ומשום כך,

לענין דחיית **טוּמְאָה**, **דְּתְחִילָּתוֹ** של תמיד זה עליו אנו דנים, **בַּר מְיַדְּחָא טוּמְאָה הוּא**, שהרי אם אין כהן טהור שיזרוק את הדם, כהן טמא זורק את הדם, ואם כן, **סוֹפוֹ**, דהיינו הקטרת איבריו, **נָמֵי דָּחֵי** את הטומאה. אבל דין דחיית **שַׁבָּת**, **דְּתְחִילָּתוֹ** של תמיד זה **לָאו בַּר מְיַדְּחָא שַׁבָּת הוּא**, שהרי כבר נשחט בערב שבת, וגם נזרק דמו לפני שבת, **סוֹפוֹ נָמֵי לֹא דָּחֵי** את השבת.

וכן **לְרַב חִסְדָּא לֹא קַשְׁיָא**, משום ש**סוֹפוֹ כְּתְחִילָּתוֹ** (תחילתו) **לֵית לֵיהּ** – הוא אינו סובר שצריך להשוות את דין ההקטרה לדין השחיטה. ולכך, איסור **שַׁבָּת**, **דְּהוּתְּרָה הִיא בְּציבּוּר** – שלגבי קרבן ציבור הוא בגדר 'הותרה', **סוֹפוֹ נָמֵי דָּחֵי** את השבת, ואפילו הקטרת איברי תמיד של ערב שבת דוחים איסור שבת. אבל איסור **טוּמְאָה**, **דְּדְחוּיָה הִיא בְּציבּוּר** – שלגבי קרבנות ציבור היא רק בגדר 'דחויה', אם כן, דווקא **תְּחִלָּתוֹ**, **דְּעִיקַּר כַּפָּרָה** הוא, שהרי הכפרה תלויה בשחיטה ובזריקה, **דָּחֵי** את הטומאה, אבל **סוֹפוֹ**, **דְּלָאו עִקַּר כַּפָּרָה** הוא, **לֹא דָּחֵי** את הטומאה, ולכך אין מקריבים את האיברים בטומאה.

הגמרא דנה באיסור ציבוי שנאמר לגבי אש של מזבח החיצון (ויקרא ו ו) 'אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה', האם כולל בזה אף ציבוי גחלים של קטורת ומנורה: **אִיתְּמַר**, **הַמְכַבֶּה אֵשׁ** [–גחלים] שחתה לצורך **מַחְתָּה וּמְנוֹרָה. אַבַּיֵי אָמַר**, **חַיָּיב** מלקות, משום שעבר על הלאו של 'לֹא תִכְבֶּה', **וְרָבָא אָמַר**, **פָּטוּר**.

ומבארת הגמרא את מחלוקתם: **דְּכַבֵּייהּ** את הגחלים אחר שחתה אותם כשהם עדיין **בְּרָאשׁוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ**, **דְּכוּלֵּי עָלְמָא** [–אביי ורבא] **לֹא פְּלִיגִי** בזה, ואפילו רבא מודה **דְּחַיָּיב**, כיון שעדיין הם נחשבים 'אש המזבח'. **כִּי פְּלִיגִי**, באופן **דְּאַחְתֵּיהּ אַאַרְעָא וְכַבֵּייהּ** – כשכיבה את הגחלים לאחר שהורידם מהמזבח. **אַבַּיֵי אָמַר חַיָּיב**, משום שאף לאחר הורדתם מהמזבח, **אֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ הוּא. וְרָבָא אָמַר פָּטוּר**, **כֵּיוָן דְּנִתְקָה נִתְקָה** – כיון שניתק את האש והורידה מהמזבח, ניתק אותה בזה מכלל 'אש המזבח', וממילא אינה בכלל הלאו של 'לא תכבה' שנאמר על אש המזבח.

שואלת הגמרא: **אֶלָּא מָה דְּאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ**, **הַמּוֹרִיד גַּחֶלֶת מֵעַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ וְכִיבָּהּ חַיָּיב**, **כְּמַאן** – כשיטת מי סובר רבה בר אבוה, שהרי לפי לשון זו קשה, **כְּמַאן** – כשיטת מי סובר רבה בר אבוה, הרי לכאורה אינו סובר **לֹא כְּאַבַּיֵי וְלֹא כְּרָבָא**, שהרי שניהם מודים שגחלת שהורדה לרצפה אינה בכלל 'אש המזבח' ואין בה איסור כיבוי. מיישבת הגמרא: **הָתָם** – בדברי רבה בר אבוה, **לֹא אִינְתִיךְ** הגחלת **לְמַצָּוָתָהּ**, ומשום כך היא עדיין בכלל 'אש המזבח' אף לאחר שהורדה לארץ. אבל **הָכָא** – בדברי אביי ורבא, **אִינְתִיךְ לְמַצָּוָתָהּ**, וכבר אינה בכלל 'אש המזבח', ואין בה איסור כיבוי האמור דווקא באש המזבח. הדרן **עֲלָךְ טָרְפָה בְּקִלְפֵּי**

רבה בר אבוה, וכי נעמיד שסובר רק **כְּאַבַּיֵי**, שאמר שגם גחלת שהורידו אותה מעל גבי המזבח לרצפה היא עדיין בכלל אש המזבח וחייב על כיבויה. משיבה הגמרא: **אֲפִילּוּ תֵּימָא** – אפילו אם תאמר שרבה בר אבוה סובר **כְּרָבָא** בדין כיבוי אש מחתה ומנורה, אין זה סתירה לדבריו, כיון שיש לחלק בין המקרים. והיינו, **הָתָם** – בדברי רבה בר אבוה, המכבה חייב משום שהגחלת **לֹא אִינְתִיךְ לְמַצָּוָתָהּ** – לא נותקה והורדה מהמזבח לצורך מצוה אחרת, אלא הורדה סתם, לכך היא בכלל אש המזבח אף לאחר הורדתה, אבל **הָכָא** – בדברי רבא שהמכבה פטור, היינו משום **שֶׁאִינְתִיקָהּ לְמַצָּוָתָהּ** – ניתוק הגחלים והורדתם מהמזבח נעשה לצורך קיום מצוה אחרת של לקיחת גחלים מהמזבח למחתה או למנורה, וצורך זה גורם שאין הגחלים בכלל אש המזבח.

הגמרא מביאה דרך אחרת בביאור מחלוקת אביי ורבא: **אִיכָּא דְּאָמְרֵי** – יש שאמרו שמועה זו באופן אחר, **דְּאַחְתֵּיהּ** לגחלים **אַאַרְעָא וְכַבֵּייהּ**, **דְּכוּלֵּי עָלְמָא לֹא פְּלִיגִי**, ואפילו אביי מודה **דְּפָטוּר** כיון ששוב אין עליהם שם אש המזבח. **כִּי פְּלִיגִי**, **דְּכַבֵּייהּ בְּרָאשׁוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ**, לאחר שניתקה ממערכתה. **אַבַּיֵי אָמַר חַיָּיב**, כיון שעדיין **אֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ הוּא**, וגם על אופן זה נאמר 'לא תכבה'. **וְרָבָא אָמַר פָּטוּר**, **כֵּיוָן דְּנִתְקָה** לגחלת מעל גבי המזבח והניחה בתוך המחתה, **נִתְקָה** בזה משם 'אש המזבח' על אף שהוא עומד בראש המזבח, ולכך אינם בכלל איסור 'אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה'.

מקשה הגמרא: **אֶלָּא מָה דְּאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ** **הַמּוֹרִיד גַּחֶלֶת מֵעַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ וְכִיבָּהּ חַיָּיב**, הרי לפי לשון זו קשה, **כְּמַאן** – כשיטת מי סובר רבה בר אבוה, ואין בה איסור כיבוי. מיישבת הגמרא: **הָתָם** – בדברי רבה בר אבוה, **לֹא אִינְתִיךְ** הגחלת **לְמַצָּוָתָהּ**, ומשום כך היא עדיין בכלל 'אש המזבח' אף לאחר שהורדה לארץ. אבל **הָכָא** – בדברי אביי ורבא, **אִינְתִיךְ לְמַצָּוָתָהּ**, וכבר אינה בכלל 'אש המזבח', ואין בה איסור כיבוי האמור דווקא באש המזבח. הדרן **עֲלָךְ טָרְפָה בְּקִלְפֵּי**